

Johan Wolfert van Brederode

Ridder van de Deense Olifantsorde

Het rechtsstaande schilderij¹ is afkomstig uit de school van Gerrit van Honthorst en is rond 1650 te dateren. Het stelt Johan Wolfert van Brederode voor. Hij draagt de versierselen van de Deense Olifantsorde, die hij onder het bewind van koning Frederik de derde in 1649 had gekregen. Waarom kreeg Johan Wolfert deze hoogste Deense onderscheiding?

In het voorjaar van 1649 kwam een hoge Deens delegatie onder leiding van de beroemde en beruchte Rijkshofmeester Corfitz Ulfeldt² naar 's-Gravenhage. De Republiek had in het Zweeds/Deense conflict over de Sonttol altijd de Zweden gesteund. Wat niet verwonderlijk was. Meer dan de helft van de schepen die door de Sont voeren waren Nederlandse schepen. De Sonttol werd in 1429 ingesteld door koning Erik VII van Denemarken. Alle buitenlandse schepen die de Sont passeerden moesten in Helsingør tol betalen aan de Deense kroon. Indien een schip weigerde te betalen werd het vuur geopend vanuit Kasteel Kronborg bij Helsingør en Helsingborg³. In 1567 werd de tol veranderd in een belasting op de lading van het

1 Het schilderij is in particulier bezit.

2 Corfitz Ulfeldt (1606 - 1664) was een Deens staatsman. Corfitz was de zoon van de rijkskanselier Jacob Ulfeldt en Birgitte Brockenhuus. Hij trouwde op 9 oktober 1636 met de vijftien jaar jongere Leonora Christina, dochter van de Deense koning Christiaan IV. Hij was de voornaamste bestuurder voor Christiaan IV, maar werd door diens opvolger Frederik III veroordeeld als landverrader.

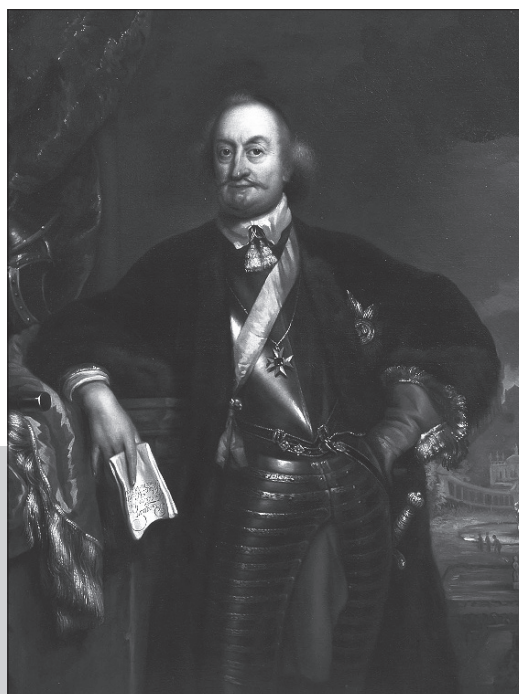
3 Tot 1658 was Helsingborg Deens.

schip, waarmee de inkomsten verdrievoudigden. Om te voorkomen dat schepen een andere route namen, werd ook tol geheven in de Grote Belt en de Kleine Belt.

De Deense delegatie probeerde de Zeven Provinciën te bewegen het Deense standpunt over te nemen. Om dit te bereiken was de Nederlandse politieke en militaire top al eerder dat jaar 'gemasseerd'. Zo ontvingen Johan Maurits van Nassau-Siegen (1604-1679), gouverneur van het Hertogdom Kleef, Hendrik van Nassau-Siegen (1611-1652), gouverneur van Staats-Vlaanderen, de gouverneur van Maastricht, Rijngraaf Frederik Magnus prins van Salm (1606-1673) en Johan

Wolfert van Brederode, de gouverneur van 's-Hertogenbosch de onderscheiding van de Deense Olifantsorde. In het najaar van 1649 sloten de Staten-Generaal met Denemarken een verdrag tot afkoop van de Sonttol, dat ook bepalingen tot wederzijdse hulpverlening bevatte.

Links: Corfitz Ulfeldt (1606 - 1664) en Graaf Johan Maurits van Nassau-Siegen (1604-1679).

Burgemeester De Ridder

met groot enthousiasme begroet¹

Bij al die juichende kinderen, vrouwen en mannen en musicerende mannen, viel het pittoreske raadhuis op de Dam in Ameide gistermorgen ietwat uit de toon. De nieuw benoemde burgemeester van Ameide en Tienhoven, de heer J.C. de Ridder, die deze spontane ontvangst ten deel viel, mocht later op de dag vernemen waarom het uit 1644 stammende raadhuis niet bij deze blijde incomste betrokken kon worden. Door de tand des tijds is het bouwwerk danig toegetakeld en zo bleven de deuren gesloten voor de nieuwe burgervader.

Met Ameide moest Tienhoven al evenzeer excuses maken over het in ongerede raken van het raadhuis. Hier had 'De Rode Haan' verleden jaar duchtig koning gekraaid. Tien gezinnen waren door de brand dakloos geworden en een aantal van de gedupeerden moest als enige uitweg in de nijpende woningnood genoeg nemen met een verblijf in het raadhuis.

Excuses

Nu zou het verre bezijden de waarheid zijn te zeggen, dat de burgemeester met echtgenote en drie kinderen, dadelijk aanstalten maakte rechtsomkeer te maken. Dat was allerminst het geval. De gemeenteraden van Ameide en Tienhoven hadden een doortastend besluit genomen om de officiële installatie en de daarmee gepaard gaande traditionele feestelijkheden, vlot te doen verlopen.

Zelfstandig blijven

In Ameide is een nieuw raadhuis betrokken tegen-

¹ Dit artikel verscheen in Trouw op 4 september 1957.

over het oude. Tienhoven kreeg daarover in de morgenuren de beschikking. Loco-burgemeester A. Uittenboogaard, opende in de raadzaal van dit nieuwe gemeentehuis omstreeks elf uur de buitengewone, plechtige zitting van de raad.

Een uit leden van de raad gevormde commissie van ontvangst leidde de burgemeester, diens echtgenote en kinderen de raadzaal binnen en wethouder Uittenboogaard ging daarna over tot de installatie. In zijn welkomstrede wees de loco-burgemeester op het bescheiden aantal inwoners van Tienhoven.

'In een enkel flatgebouw kunnen meer mensen wonen dan de gemeente Tienhoven telt', aldus de heer Uittenboogaard. Toch willen de ingezetenen van dit vriendelijke dorp aan de Lek hun zelfstandigheid niet missen. De loco-burgemeester bond de nieuwe burgemeester alvast op het hart, dat hij woord 'samenvoegen' (van Ameide-Tienhoven) niet kon laten opnemen in de vocabulaire van Tienhoven. Burgemeester de Ridder deed zich al spoedig als een wijs magistraat kennen. In zijn rede konden de aanwezigen beluisteren, dat hij een warm voorstander is van de bevordering van een goede en hechte gemeenschap. In een kleine gemeente kan dit doel beter verwezenlijkt worden dan in de grote stad', aldus de burgemeester. Hij noemde het onderlinge contact van zeer grote betekenis. Met de hulp van de raad wilde spreker trachten vooral in deze zin stimulerend werk te verrichten.

Met deze basis als uitgangspunt zullen dan ongetwijfeld de mogelijkheden gevonden worden tot verdere ontplooiing van de gemeente, zo meende burgemeester de Ridder. Spreker wist zich ervan overtuigd, dat slechts dan al de voorgenomen arbeid nuttig kon heten als daarop de zegen van de Hemelse Vader zou rusten.

- Installatie in Ameide-Tienhoven
- Warm voorstander van gezonde en hechte gemeenschap

Hij bracht vervolgens dank aan H.M. de Koningin voor zijn benoeming. Een bijzonder woord van welkom richtte de burgemeester tot de vertegenwoordiger van de commissaris van de Koningin in de provincie Zuid-Holland, mr. J.C. Sillevis. Daarna voerde de fractievoorzitters het woord en tot slot sprak de oud-burgemeester van Ameide-Tienhoven, de heer C.W. Luijendijk.

Vlnr. Dickie Rijnveld, Alice Spek, mevr. de Ridder, burgemeester de Ridder, G.H. Spek (AR-wethouder), W. Donker (PvdA-wethouder), A. Langerak (wnd gemeentesecretaris), P. Beijen (SGP-raadslid), C. vd Zijden (AR-raadslid), A. de Kruijk (Loco-burgemeester), T. van Lomwel (CHU-raadslid), mevr. E. Spek, C. Lakerveld (AR-raadslid), Schrijvers (gemeente-opzichter). Voorgond: kinderen De Ridder, burgemeester Luyendijk, mevr. Luyendijk, mr. J.C. Sillevis (vertegenwoordiger van de commissaris van de Koningin in de provincie Zuid-Holland).

Wethouder A. Uitenboogaard hangt burgemeester De Ridder de ambtsketen om.

In Ameide

De installatie voor de gemeente Ameide vond in de middaguren plaats. Burgemeester de Ridder had even tevoren een rondrit gemaakt door de gemeenten. Tijdens deze rijtoer had de magistraat gelegenheid – zij het dan in wat vluchtige zin – nader kennis te maken met de bevolking. De schooljeugd, dankbaar en uitgelaten voor deze onverwachte vrije dag direct na de grote vakantie, zong de burgemeester uit volle borst toe. Burgemeester de Ridder bracht de kinderen hartelijk dank voor deze hulde.

De beloning voor die ‘inspanning’ van Ameide’s en Tienhovens jeugd zal natuurlijk hebben bestaan uit een vette ijsco. ‘Voor zo’n verrassing willen alle kinderen iedere dag wel een burgemeester installeren’, merkte een jong onderwijzeresje op, toen zij zelf aan een ijsje stond te likken.

Een andere, wat meer bezadigde inwoner van Ameide, liet zich de opmerking ontschieten dat ‘de man wel wat jong was’. (Burgemeester de Ridder telt 35 jaren.) ‘Wat is ten slotte oud?’ vroegen wij deze vitale zeven-tiger. En hij zei: ‘Ikke niet’ en hij verdween met gezwinde pas naar de Dam, waar om half drie burgemeester de Ridder ten tweede male in het raadhuis verdween om nu te midden van de vroede vaders van Ameide gesierd te worden met de ambtsketen.

De loco-burgemeester de heer A. de Kruijk, noemde in zijn rede een aantal onderwerpen van bijzondere importantie. Voor de verwezenlijking hiervan is veel geld nodig. Nu het mes van de bestedingsbeperking al dieper snijdt, zullen de problemen zich stellig opstapelen.

Toch zag loco-burgemeester de Kruijk een lichtpunt. ‘U was voorheen chef Financiën in Leidschendam’ aldus spreker. Thans aan u de schone taak als een deskundig, financieel magistraat een uitweg te zoeken in het labyrint van de bezuinigingsvoorschriften.

‘Vlieg er eens uit’

Burgemeester de Ridder zegde toe met inzet van zijn krachten het bestuur over deze gemeente in handen te nemen. De fractievoorzitters spraken vervolgens de heer de Ridder toe en daarna kwam een lange rij van sprekers, waaronder oud-burgemeester Luyendijk, een bekende sportvlieger, die zijn opvolger de raad gaf er eens in de meest letterlijke zin van het woord ‘uit te vliegen’.

Burgemeester Ridder van Rappard van Gorinchem sprak namens de kring van burgemeesters en de burgemeester van Leidschendam complimenteerde ten slotte de gemeenten Ameide en Tienhoven met de benoeming van burgemeester de Ridder.

’s Avonds werd een defilé gehouden ter ere van de nieuwe burgemeester.

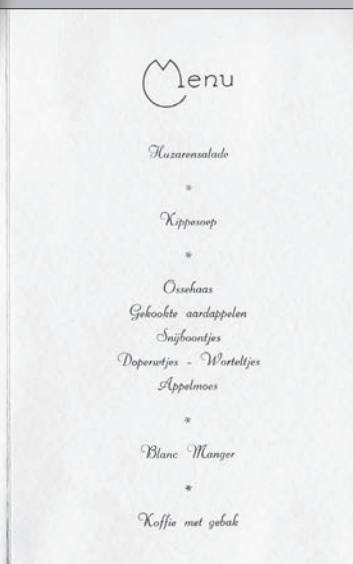

Bovenste rij vlnr. W. Bor (raadslid SGP), mevr. Rijnveld, mevr. G. den Hartog, mevr. M. Versluis, C. Versluis (raadslid AR), H. Rijnveld (raadslid AR), burgemeester de Ridder, ?, A. de Kruijk (loco-burgemeester), ?, Wim Hamoen en geheel rechts Janet de Kruijk. Op de voorgrond: Dickie en Jannie vd Zijden en het gezin van burgemeester de Ridder.

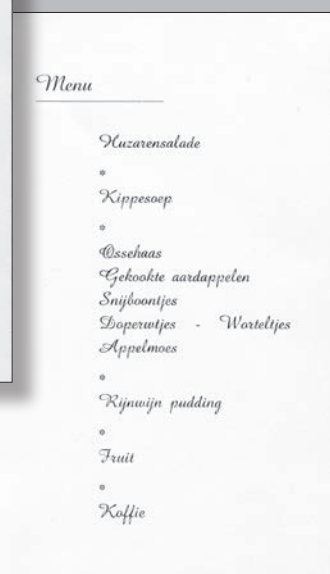
Een goed gebruik in Ameide en Tienhoven...

1957

1966

Het was in Ameide en Tienhoven een goed gebruik om ter gelegenheid van de installatie van een burgemeester een diner aan te bieden aan een select gezelschap. Zo ook, toen de heren J.C. de Ridder en D.

Wessels op respectievelijk 3 september 1957 en 7 juli 1966 als zodanig hun entree maakten.

Het diner werd in beide gevallen geserveerd in het Rijksmonument Fransestraat 12 – het toenmalige hotel-café-restaurant “t Fortuin”, waar Leendert Hermanus (Leen) Diepenhorst (1892-1985) in die dagen als laatste telg van een eeuwenoud geslacht van kasteleins samen met zijn zuster Jansje en zwager Jan Brink de scepter zwaaide.

De destijds gebruikte menukaarten zijn hierboven afgebeeld onder aantekening dat “blanc-manger” staat voor “nagerecht bereid uit gelatine, suiker, vanille of citroen, room en bittere amandelen”. Zoek de drie verschillen!

Het toenmalige hotel-café-restaurant “t Fortuin” in Ameide, de foto is gemaakt in 1962.

Ook in Ameide is wel iets te doen, zelfs achter de schermen¹

AMEIDE. – Hier? Welnee man, in Ameide gebeurt nooit wat! Een bejaard Termeenaar zei het wat kortaf, net alsof hij er boos over was dat er voor de bejaarden niet voldoende ontspanning is. Hij bedoelde waarschijnlijk, dat Ameide een rustige plaats is, waar kleuters overdag gerust op straat kunnen spelen, zonder dat zij gevaar lopen onder autowielen terecht te komen.

Inderdaad, wanneer er geen paardenmarkt is dan is er ogenschijnlijk niet veel te beleven, maar als zo vaak, bedriegt de schijn. Men is aan het eigen levens-tempo gewend en aanvaardt de dingen van alledag als gewoon, maar dat er niets te beleven valt is niet waar. De bejaarde heeft waarschijnlijk niets gezien van de grote appelpluk. De markt is hij al weer vergeten.

Het pronkstuk van een stadhuis staat er elke dag en dat er nu een pomp op het plein daarvoor gebouwd is vindt hij na een paar weken ook al gewoon.

Die pomp voor het stadhuis is niet echt, maar mistaat niet. Misschien is er vernuftig een verbinding

¹ Dit artikel verscheen in het Nieuwsblad voor Zuid-Holland en Utrecht, Schoonhovense Krant, 30 oktober 1964.

Fruitoogst in een bogerd gepacht door Kees van der Grijn.

met de waterleiding in aangebracht, zodat er af en toe toch water uit de antieke 'waterspuwer' kan vloeien, maar er gebeurt niets wanneer men wil zwengelen. Het ook al antieke stuk ijzer is onwrikbaar met de stenen pomp verbonden, maar het geheel – stadhuis, pomp, jonge bomen, het sierlijke pleintje en de klanken van het carillon, omlijst door vele typen woningen – ademt sfeer.

Wanneer het om teen gaat, dan heeft de bejaarde gelijk. Daarbij is al jaren niet veel meer te beleven en de mandenmakerij ligt als gevolg daarvan op de rug. Een enkel mandje voor vis of bloemen wordt er nog wel gemaakt, maar het is niet meer de kurk waarop de plaatselijke economie drijft. Fruit neemt nog een belangrijke plaats in. Ameide heeft heel wat boomgaarden, tot aan Tienhoven toe en daarin was de laatste weken heel wat te beleven. Best fruit, zeggen de kenners en overvloedig ook.

Er waren bomen met goudreinetten bij, die veertig kisten schoon fruit opleverden; 800 kg, alsof je een emmer leeggooit. En niet zomaar wat appels, nee kloeke vitaminebronnen van twee of drie in een kilo en stuk voor stuk met een kleurtje om er zo in te bijten.

Zelfs de dijkappels, altijd iets waarover je je niet druk maakte, stonden er bij als nooit tevoren.

Jacob Ligchaam uit Jaarsveld, die een paar flinke stukken bongerd langs de dijk van jonkheer Graswinckel gepacht had, was met schoonzoon Leenman bezig de laatste bomen leeg te plukken. De mannen waren best tevreden, want al was er overvloed, er konden prijzen gemaakt worden die niet tegenvielen. Je moet er ook eens een jaartje tussen hebben dat je niet voor niets staat te plukken; laddertje op, laddertje af en zorgen dat de kisten volkomen zonder een dubbeltje winst, is geen aardigheid aan.

Niet alles

De heer Versluis, kruidenier en leverancier van petroleum en gas is met 48 jaar een druk bezet man. Hij zegt het zelf en wie zou dan aan zijn woorden twijfelen? Er schoot echter wel een kwartiertje over voor een babbeltje, waarbij hij ook een paar keer zijn lijfspreuk ten beste gaf: Een praatje op zijn tijd is goed, maar je kunt niet alles zeggen.

Elke dag zit je bij de weg en treft mensen die wat loslaten. Als je dat allemaal zou doorvertellen dan wordt je een kletskous. Nee eerst denken en dan wat zeggen, dat is beter.

Je eigen zaak gaat voor alles, meent Versluis. Ik heb maar een eenmanszaakje. Daar rekende hij zijn vrouw niet bij, die op het moment dat hij zijn olie sleet, misschien net een paar pond suiker stond af te wegen.

De pet, de bril en het peper en zoutjasje stempelt Versluis tot de dorpskruidenier in de beste zin van het woord. Wel zakenman, hoewel in het klein, want de eeuwige fiets ruilde hij voor een brommer en toen een paar jaar lang het saldo in zijn voordeel uitviel, kwam er een bestelwagentje. Geen nieuwe, maar een toch nog knappe wagen, ruim genoeg voor de boodschappen en zo handig verbouwd, dat er ook een karretje achter kon hangen voor de olie. Veronder-

lijk ingezegend. Zoiets is toch een belangwekkend feit.

Twee jongen mensen, hevig verliefd, besluiten te trouwen, eerst in het gemeentehuis en daarna een bevestiging van dat huwelijk voor het aangezicht van de Allerhoogste. Een heel belangrijk moment in het leven van twee jonge mensen.

Dit huwelijk demonstreerde ook de eenheid van Ameide en Tienhoven. Zij, Antje Zweeren, de stralende witte bruid komt uit Ameide en hij, Leendert Spek (26) de stemmig geklede bruidegom is fruitkweker in Tienhoven. In dit kleine dorpje aan de Lek brengt het jonge paar de wittebroodsweken door. De kloeke boerderij van de familie Spek is verbouwd en dient hun nu tot woning.

Antje Zweeren en Leendert Spek werden getrouwd door locosecretaris Aart Langerak.

stel, dat de haverhout naar de olie zou ruiken. Met gas loopt het zo'n vaart niet, want dat zit veilig in staal geborgen.

Niets te doen in Ameide? Kom nou. Waarom speelde het orgel dan zomaar midden in de week? Waarom stonden die huisvrouwen dan allemaal te wachten bij de uitgang onder de toren? Juist, er werd een huwe-

Een zegen

Ambtenaar van de burgerlijke stand was de eerste ambtenaar ter secretarie. Indrukwekkend, zo'n huwelijksvoltrekking, maar de bevestiging ervan in de kerk is nog iets anders.

De plechtige orgelklanken, het knielende bruidspaar en de biddende predikant die de zegen des Heren afsmeekt voor dit huwelijk en het zingen van de gasten... 'dat 's Heren zegen op u daal...' het is een moment van diepe ontroering en intense verbondenheid met de Almachtige.

Dan volgt een persoonlijke gelukwens van de predikant, met als besluit de bede: Vrede zij in uw huis, uw hart en werk en in uw nageslacht. Als de ringen zijn verwisseld biedt een vertegenwoordiger van de kerkeraad een bijbel aan en zingt men psalm 128: 'Wel gelukkig is hij die de Here vreest.'

Enkele minuten later wordt het geduld van de wachtenden buiten beloond, want de deuren gaan open en te voet gaan bruid en bruidegom met de familie naar zaal Diepenhorst om deze vreugdevolle dag verder te beleven.

Café's dicht

Men ziet het, er is altijd wel ergens wat te doen, ook in Ameide. Gebeurt het niet in het openbaar, dan wordt er wel achter de schermen gewerkt. Woensdag jl. vergaderde de raad.

In het openbaar welteverstaan, maar achter de schermen is er eerst heel wat werk verzet, aler B. en W. met vele voorstellen bij de raad konden komen. Misschien heeft deze vergadering niet veel stof tot spreken geleverd, maar de vorige zitting deed het wel. Toen immers besloot de raad naar aanleiding van een meerderheidsvoorstel van B. en W. dat de café's op zondag na 7 uur 's avonds niet meer open mogen zijn. Het was een besluit met de hakken over de sloot, want slechts vier leden van de vroedschap waren er voor.

Aanvankelijk had de voorzitter beide wethouders achter zich, maar toen het punt ter tafel kwam, had een zich teruggetrokken en stemde naderhand tegen deze sluiting.

Ameide heeft vier café's, waarvan er twee op zondag

reeds dicht zijn. De tegen stemmende wethouder leefde in de veronderstelling dat de bezwaren niet groot zouden zijn. De twee die vrijwillig dicht zijn, zouden geen bezwaar hebben, zo veronderstelde hij, maar dat was een misrekening.

Wanneer één van de eigenaars het plan opvat zijn café te verkopen en hij moet daarbij vertellen dat er op zondagavond niet getapt mag worden, dan scheelt dat enkele duizenden guldens. Wellicht gaf dit feit de doorslag en stemde de minderheid van het college van B. en W. tegen.

Weliswaar moeten Gedeputeerde Staten dit besluit nog goedkeuren, maar wanneer er uit Ameide geen protesten komen, dan zit het er in dat het raadsbesluit van kracht wordt. Bij navraag bleek dat de zaak een geschiedenis heeft. Er is ongeveer zes jaar geleden eenzelfde voorstel in de raad geweest. Uiteindelijk kwam hieruit een proces voort, dat duidelijk door de gemeente werd verloren. Een pijnlijke zaak, vooral voor de burgemeester.

Nu het vervolg. Onlangs schijnt zich in een café een onregelmatigheid te hebben voorgedaan, zodat de politie er aan te pas moest komen. De huidige exploitant woont nog maar kort in deze streek en kent zijn mannetjes nog niet voldoende. Goed, het is uit de hand gelopen, maar moet een dergelijk feit dan aanleiding zijn ook de andere cafés te treffen?

Een van de caféhouders die vrijwillig op zondag sluit, om hij een dag in de week te midden van de zijnen wil vertoeven, vindt het onbillijk. Hij meent dat dit beknutting is van vrijheid om zijn zaak uit te oefenen.

Het schijnt dat sommigen in Ameide menen, dat de burgemeester zijn nederlaag van zes jaar geleden nog niet vergeten is en nu door een vechtpartij de gelegenheid aangrijpt alsnog tot een verbod te komen. Maar zou het waar zijn?

Burgemeester de Ridder is immers een vrijheidslievend mens. Een voorbeeld? Toen hij als lidmaat van de gereformeerde kerk goed en wel was ingeburgerd werden de vaste zitplaatsen op zijn advies vrij. Heel juist, want een bevoorrechte plaats in de kerk strookt niet met hetgeen men in de kerk belijdt.

Met die vrijheidsgedachte zit het dus wel goed, maar wat te denken van het voorstel in de raad? Een zakenman wordt gedupeerd wanneer de maatregel van kracht wordt. In Ameide is het zo druk ook weer niet, dat alle cafés dagelijks vol zitten. Vele caféhouders maken door de week de huur goed, houden op vrijdag en zaterdag een boterham over en de zondag moet het beleg goed maken. Sluiten betekent zeker een flinke schadepost. Waren er aanwijzingen dat zich een herhaling van de onregelmatigheden speciaal op zondagavond zou voordoen?

Nu de politie er in gemengd is en dat was vanzelfsprekend door de vechtpartij waarbij ook brokken vielen, is er paal en perk gesteld aan het wangedrag van de voor Ameide overleekse lieden. Het vijftal prijkt nu op de zwarte lijst en dat is een afdoende garantie om de herrieschoppers buiten de deur te houden. Is het wel elegant, de voorgeschiedenis kennende, een algemene maatregel te nemen, terwijl het in feite om één café gaat.

Dorpshuis

Nee, de grijsaard had ongelijk. Er is in Ameide meer te doen dan op het eerste gezicht lijkt. Zo wordt er in De Schakel, het blaadje dat de gemeente uitgeeft, opgemerkt, dat alle verenigingen in het dorp er voor zijn dat er een dorpshuis, dan wel verenigingsgebouw komt. Voor zover men weet is er in de gemeente geen zalengebrek. Houdt een van de muziekverenigingen een uitvoering, dan zitten er honderd man in de zaal. Hoe moet dat straks in het dorpshuis, waar een zaal gedacht is voor 300 bezoekers of meer?

Trouwens, het is van een vereniging bekend, dat enige leden van het bestuur tegen de plannen van een dorpshuis zijn. Slechts een is er voor, maar De Schakel wekt de schijn dat er toevallig met die ene man gesproken is. De verwachting dat het christelijke volksdeel eerder naar een dorpshuis gaat dan naar een cafézaal gaat niet op. Wanneer bijvoorbeeld de christelijke muziekvereniging een uitvoering geeft in de kleuterschool, dan zijn ook daar lang niet alle stoelen bezet.

Aan de andere kant bezitten vele gemeenten in de Alblasserwaard tot de kleinste toe een dorpshuis en Ameide moet een gebouw dat cultuurbevorderend kan werken nog ontberen.

Burgemeester J.C. de Ridder.

Recht en Slecht

in Ameide (2)¹

Vechtende boeren in een herberg, prent, anoniem, 1600-1699, Rijksmuseum, Amsterdam.

Teus Stahlie

Lourens Pieters van Lomwel, een licht ontvlambaar heerschap (1719)

Onze Lourens (Louwrens) had zuidelijk bloed door 'de aderen stromen': zijn verre voorvaders (van moeders zijde) kwamen uit het Belgische Lommel; later verplaatsten die zich naar Strijp bij Eindhoven en langzamerhand is de familienaam veranderd van "Van Lommel" via "Van Lombel(l)" tot "Van Lomwel", soms ook: "Van Loemwel". Midden 17de eeuw vestigt Lourens' vader Pieter zich in Ameide; hoe de man ertoe kwam om Strijp te verruilen voor Ameide is een raadsel. Het verwondert dan ook niet, dat Pieter ook wel werd aangeduid als "Pieter Laurens van Strijp"; bij zijn huwelijk in Ameide werd nog aangetekend, dat de man 'paaps' was; dat was dus al niet plus. Op 2de Kerstdag 1679 werd Lourens in Ameide gedoopt (meestal moest bij een gemengd huwelijk de 'paapse' vader of moeder beloven de kinderen gereformeerd te laten dopen) en in 1704 trouwt hij in Groot Ammers met Jannetje Hermensdr van der Linde(n). Als we hem in 1719 voor het eerst tegenkomen in de justitiële stukken is hij dus inmiddels bijna 40 jaar oud en heeft hij met zijn vrouw al een 'flink' gezin gesticht.

Op de 9de mei, 's avonds tussen acht en negen uur, is Lourens ten huize van Leendert en Pieter Janse Die-

penhorst geweest en heeft hij *aldaer verscheijde moetwilligheden gepleegt*. Waarschijnlijk hebben we hier te doen met de herberg van de Diepenhorsten aan de Fransestraat en zal er wel weer sprake zijn van 'te diep in het glas kijken'. Van welke moedwilligheid is hier sprake? De gedaagde heeft *onder andere in boosheid Leendert Janse Diepenhorst met zijn handt of vuijst op zijn borst gestooten sodanig, dat hij daer door agterwaarts viel*. Vermoedelijk heeft er wel meer gespeeld, maar daar praat onze aanklager verder niet over. Volgens de plakkatens, die hierover in het Land van Vianen in 1680 zijn uitgegeven, mag op deze schandelijke overtreding een boete geëist worden van 25 gulden. Maar daar bleef het die avond niet bij: Lourens heeft ook nog eens met een *tinnebieerkan* naar Leenderts broer Pieter gegooid! En dat is een zwaarder vergrijp: volgens artikel 2 van hetzelfde plakkaat mag daar 80 gulden voor gevraagd worden. Dat was dus een duur kannetje... De boetes zijn samen meer dan honderd gulden! Ik wed, dat onze Lourens al het mogelijke heeft gedaan om onder deze boetes uit te komen. En daar bleef het niet bij...

Uiteindelijk is dit maar een klein vergrijp in vergelijking met wat nu komen gaat. We springen naar het jaar 1723 en begeven ons op de late avond van de 29ste *Martij* naar de herberg van hospes Willem Ariense Dekker. Binnengekomen ontwaren we verschillende mensen, zoals Maaïke Florisdr Ottelander, de vrouw van Willem Dekker, enkele rustige drinkers, onze Lourens en - zie daar - ook Jacob Stok, rustig lurkend aan zijn pijp afgewisseld met regelma-

¹ Het eerste deel verscheen in het maartnummer 2012

tig een teugje uit het glas. Enkele jaren geleden is deze Jacob, afkomstig uit Schoonhoven, in Ameide aangesteld als *Dienaer van Justitie*. U moet weten, dat er sinds het begin van de 18de eeuw in Termei één politieman was om de orde te handhaven (meer dan tegenwoordig?). Die Stok had in het algemeen een goede naam; hoewel... zelfs Willem van der Laken, *de heere Eijscher* in dit geding en tevens *drossaerd der Stede ende Landen van Ameijde en heerlijkheid Tienhoven*, kan niet ontkennen, dat Stok *sig nu en dan al eens in den drank heeft te buijten gegaen!* Lourens en Jacob Stok kijken elkaar in de ogen en herinneren zich beiden een oud akkefietje. Lourens neemt het initiatief en zegt tegen Stok: *“Laten we die oude questie van laest eens gelijk maken”*. De heren staan op en begeven zich samen naar de voordeur. Ze treden naar buiten en voordat er één woord gewisseld is trekt Lourens zijn *bloot mes* en haalt uit naar het *aengesigt* van de diender. Deze deinst terug, maar kan niet verhinderen, dat de pijp uit zijn mond valt.

Dit is een regelrechte aantasting van het gezag en dat kan een zichzelf respecterende diender niet over z'n kant laten gaan! Hij draait zich om en stiefelt regelrecht naar huis om zijn *degen of houwer*² te halen. Vervolgens keert hij terug naar de herberg van Willem Dekker. Daar aangekomen ziet hij Lourens genoeglijk zittend in de keuken met – natuurlijk – weer een glas voor z'n neus. *“Weet je nog de dingen van voorleden?”* vraagt Stok. Er ontstaat een korte woor-

Zittende boer leunend op een tafeltje, Isaac van Ostade (1621-1649), Rijksmuseum, Amsterdam.

denwisseling. Volgens Van Lomwel zou Stok gezegd hebben: *“Ik zal jou donder aan mijn degen rijden”*, maar andere getuigen ontkennen dat. Dan stapt Stok op Van Lomwel af, grijpt hem bij z'n mouw of arm zeggende: *“Gij gaet nu met mij naer buijten”*. Samen gaan ze de keuken uit en buiten gekomen trekt de een zijn mes en de ander zijn sabel. Over en weer wordt er nu geslagen en gestoken en op een gegeven ogenblik treft Lourens de diender vol in de borst.

In zijn aanklacht vervolgt Willem van der Laken:

dat een wijng tijds daer nae eerst Lourens en dan Jacob weder in de keuken van de voors: huijsinge sijn gekomen seggende Lourens: “Is het niet donders, dat ze je soo over de lijnt rijden”, siende seer verstoort ende toornig; dat vervolgens den voorn: Jacob Stok weder in de keuken is gekomen, seggende: “Ik heb genoeg; ik ben soo gestooken”, seijgende ofte vallende op een stoel ter neder; dat alsdoen ook is gesien, dat gem: Jacob Stok seer bloeijde en in sijn borst was gequest. Jacob Stok strompelt naar huis, vertelt zijn verhaal, raakt buiten westen en overlijdt enkele uren later...

Als een lopend vuurtje gaat het nieuws nu door Termei en het duurt niet lang of de autoriteiten komen in actie. Al de volgende morgen vervoegt de drossaard, mede begeleid door schout Van Alom en schepenen Adriaen Fool, zich ten huize van de overleden dienaar van justitie om aanwezig te zijn bij de lijk-schouwing. Die wordt uitgevoerd door Johan Hendrik Schutten³, *Statsdoctoer woonende tot Viaenen, ende Johannes van Snellenbergh, meester Stads Chirurgijn deser stede*. Wow...; een zware delegatie, maar er was hier dan ook sprake van een zeer ernstig delict! Deze delegatie *beschouwt aldaer 't Cadaver off doode Lichaem van den voors: Jacob Stock, die volgens sijne verclaeringe van de 30en deser door Lourents Pieterse van Loemwell, Borger deser Steede, met een mes in sijn borst onder 't hart is gequest*. De heren medici gaan aan het werk (een *scherp ondersoek ende visitatie* uitvoerend) en stellen de volgende bevindingen vast:

eerstelijk een steek door het diafragina off middelriff van boven naer beneden toe; ten tweede door de linker lobe van de lever, in welke partij 3 aeren affgestooken waeren, welke airen alle merkkelijk groot waeren. Wat aengaet de doodelijkheid der wonde soo is te weeten eerstelijk dat de steek door het diafragina off middelriff eensdeels groote smerte confulsies en coorsen veroirsaeckt dewijll aen dese kant van het diafragina de spieren en zenuwen van 't selve aldaer bijeen comen en sulken pijn, jae ook traeger beweginge van de borst, bij gevolge van 't herte, en circulatien veroirsae-

³ Johan Hendrik Schutten werd in 1721 stadsgeneesheer van Vianen en was daar drie jaar werkzaam. Iemand mocht er alleen de medische praktijk beoefenen als hij was gepromoveerd in de geneeskunde. De stadsdokter werd door de stad betaald, deed de gerechtelijke lijk-schouwingen en moest in tegenstelling tot de andere dokters ook minvermogene patiënten helpen. Daarnaast had hij een particuliere praktijk. Voor een visite overdag mocht hij net als zijn collega's zes stuivers in rekening brengen, aan een vermogende patiënt zelfs tien. Het nachttarief bedroeg dan vijftien stuivers.

ken. Ten tweede, de aff steek van de airren in de slinker lobus van de lever, de weijll eensdeels men daer bij niet heeft kunnen komen. Ten 3de sulke airen groot sijn geweest ende patient sig noodsaeckelijk heeft moeten verbloeden. Alsoo men daer niet heeft connen bij comen, en middelerwijle de circulatien grotelijx verhindert wierden, is dese wonde absoluijt litaill en doodelijk, het welke uijt annotomicaele en chirurgicaele pricipie en redenen wij getuigen...

Dat waren nog eens deskundige medici!

Verschillende getuigen leggen allerlei, deels conflicterende verklaringen af. Volgens sommigen zou Van Lomwel verteld hebben, dat hij door Stok was mishandeld: hij zou geschopt en geslagen zijn, een klap op zijn hoofd hebben gehad, etc. Verder had Van Lomwel nog even een boekje open gedaan over de persoon van Jacob Stok: “die man is waerdig op een horde gesleept te worden en met één been aan de galg gehangen te worden...”. Maar de waardin verklaart net op het moment, dat beide mannen weer binnen gekomen waren uit de kelder naar boven gekomen te zijn en Stok hebben horen zeggen, dat hij zeer gekwetst was. Men heeft toen Van Lomwel getracht tegen te houden, maar de goede (..) man is gevlucht; spoorloos!

Voor Willem van der Laken als aanklager is de situatie glashelder: deze Van Lomwel

- is een persoon van een seer insolend en querulleus gedrag, mitsgaders van een seer gevaarlijken omgang,
- heeft al verschillende keren boeten moeten betalen,
- heeft nog een half jaar geleden wegens vegterijen een proces aan zijn broek gehad,
- staat bekend vanwege zijn vele vegterijen binnen en buiten Ameide.

Deze man moet wegens manslag(h)⁴ nu ter dood worden veroordeeld, zijn goederen moeten worden geconfisqueerd en hij moet uit de stad en lande voor altijd worden verbannen...! Met andere woorden: hij is nog steeds spoorloos, maar als hij een keertje gegrepen kan worden, dan gaat hij ook linea recta naar het schavot! Geregeld wordt er gezocht naar de gedaagde, maar hij blijft zoek. Hierdoor sleept het proces zich voort.

Kunt U zich voorstellen wat het een en ander betekende voor zijn vrouw en kinderen? Korte tijd na de moord wordt de helft van de goederen in beslag genomen, inclusief (de helft van) het vee en de meubelen. Lourens z'n vrouw moet haar huis uit, er is geen inkomen meer etc. Zij begint brieven te schrijven

4 Moord.

naar Schout en Schepenen met smekingen om clementie en hulp, maar de heren blijven vooralsnog doof.

En wat gebeurt er nu intussen? Op de een of andere manier heeft Lourens het voor elkaar gekregen om begin 1724 een brief te schrijven aan de Ambachtsheer van het Land van Vianen en Ameide met een verzoek om genade....; de heer was toentertijd Graaf Adolph van Lippe, wonend in Detmold in Duitsland. En wat doet de graaf? Hij verleent een vrijgeleide (*salvis conductus*) aan Lourens, met andere woorden: hij mag terug naar huis en hij mag niet gearresteerd worden! Het probleem is echter, dat de graaf zijn brief in het Duits schrijft... Maar geen nood: dominee Barovius, de plaatselijke predikant, is een geleerd man en kan de brief vertalen:

De Heer Johan Georgh Barovius, predicant der voorschreeve steede ende verclaerden hij, dat hij dese Copije uijt het hoogduijts heeft getranslateert in 't neder duijts ende verclaerden verder, dat dese Copije met sijn principaels is bevonden te accordeeren.

Actum Ameijden den 19en Meij 1724. Was getekend: J.G. Barovius.

We zullen maar aannemen, dat de dominee zijn Hoogduits goed beheerste.... De (vertaalde) brief luidde als volgt:

... Wij Simon Hendrik Adolph regeerend Graeff ende heer tot Lippe, Souverain van Viaenen ende Ameijde, Erff-burg-graeff te Utrecht etc. etc. etc. doen hier meede genadelijk weten, hoe dat ons onse onderdaen ende Borger van Ameijden door een overgesonden Memoriaell met de grootste neerslagtigheijt heeft te kennen gegeven, hoe dat hij in de maant Maert des verleden Jaers 1723 wegens seker voorval hem ontmoet met Jacob Stock Geregts Dienaer aldaer, waer in dese als eerste aggresseur, het ongeluk heeft gehad, van door een ontfangen wonde den geest te geven, sig heeft genoodsaekt gevonden uijt vreesse van in hegtenisse te mogen geraeken, van daer te retireren en weg te gaen en ondertusschen ons op het onderdanigste gebeden hebbende, dat het onse goede geliefte mogte sijn aen hem wegens dit hem toegebragt swaer ongeluk genadelijk Pardon te vergunnen en te laten toecomen ten eijnde hij sigh wederom tot sijne seer bedroefde vrouw ende agt arme kinderen kon begeven. Waer op wij dan in plaets van het versogte pardon aen gemelte Lourents Pietersz van Loemwel hebben willen verleen een Salvis Coductus in deser voege, dat hij wederom vermog te komen in onse Stad Ameijde ende sijne zaeke geregteijk uijtvoeren, middelerwijl konnende versekert sijn, dat er geen arrest op sijn persoon sal gedaen werden. Des bevelen wij aen onse raden van regeering en alle verdere officianten van steden Viaenen en Ameijde van den meergemelte Lourents Pietersz van Loemwel niet te molesteren tegen den inhoud van dese onse geley-brief, maar veel meer het effect van dien ge-

rust te laten genieten.

In oirkonde dese eijgenhandig ondertekent en met ons daer bij gedrukt zegel bekrachtigh gegeven op onse residentie Detmold den 8en Maij 1724...

Die Lourens was zo gek nog niet: hij moet af en toe stiekem Ameide zijn binnengeslopen. Dat leiden we tenminste af van het feit dat op 19 maart 1724 zoon Hermen wordt geboren; dan moet meneer toch negen maanden eerder in de buurt zijn geweest (zou je denken)... In de loop van mei 1724 zal hij zich wel weer bij zijn gezin hebben gevoegd. En met een dreigende veroordeling boven zijn hoofd zal hij zich wel geëisd hebben gehouden. In de rechterlijke stukken komen we hem in ieder geval niet meer tegen.

Overigens.... twee zonen van dit echtpaar, n.l. Willem en Arie, groeiden uit tot twee vooraanstaande burgers van Termei! Willem was langere tijd schepen en Arie ontworstelde zich aan zijn komaf en werd een welgestelde veehandelaar.

De vreemdeling Jan Ferdinand(se) en zijn manslag (1723)

Boerenvechtpartij, prent, Cornelis van Caukercken, Rijksmuseum, Amsterdam.

Als U denkt, dat de zaak “Jacob Stok” de enige criminele zaak met dodelijke afloop was in die tijd, dan heeft U het echt mis! De justitiële molens draaiden op volle toeren! Hadden we in maart 1723 te maken met de manslag op Jacob Stok, in de nacht van 23 op 24 mei was het weer raak en weer begeven we ons naar de herberg van Willem Ariense(n) Dekker. Daar komen we o.a. Jan Ferdinand tegen, 22 jaar oud en afkomstig uit *Kuijlenborg* (Culemborg). Nu moet U weten, dat er vroeger een beurtschip een regelmatige dienst onderhield tussen (o.a.) Culemborg en Ameide. Er zullen dus geregeld inwoners uit Culemborg in de haven van Ameide van boord zijn gegaan, misschien om werk te vinden, misschien om als dienstmeisje ergens in huis te trekken, etc. Onze Jan zal wel (tijdelijk) werk hebben gevonden in Termei of in Tienhoven en dan ga je natuurlijk ’s avonds af en toe eens even buurten in de kroeg.... De aanklager vertelt ons: *onder hetselve geselschap waeren mede geweest Ijmert van Melsen, een soon van den timmerman Jan van Melsen, ende Gerrit Verdug, een koekebakkersknegt, beijde mede woonende alhier. Dat tusschen hem (=Jan Ferdinandse) en Eijmert van Melsen eenige questie is geweest, waer op sij lieden te saemen buijten de deur van de voorschreven herberge sijn gegaen en op de straet off dijk tusschen de huijsinge van Juffrouw de Wael en Gerrit van Zijl jegens den anderen met blote messen hebben gevogten, dat den voornoemden Gerrit Verdug met een stok tusschen haer beijde is gelooopen, tragtende henlieden te scheijden en hem Jan Ferdinand met die stok op den arm heeft geslaegen...*

Verdug krijgt nu met Ferdinandse te maken en als gevolg van de worstelingen valt hij op de grond en krijgt van Ferdinandse een steek met een mes in zijn schouder. Het wordt een wild gevecht: Eimert van Melsen loopt een flinke wond op in de schouder en Ferdinandse is op zijn beurt *in sijn hoofd gesneden en gequetst geworden*. Al met al is Van Melsen er het slechtst aan toe: *de wonde is geweest inde linker sijde van de borst boven de tepel, sodanig penetrerende, dat daer door de linker lobe van de longe is doorstooken ende groote arterien off slagaderen geheel afgesneden sijn geworden, waeraen deselven Ijmert van Melsen op den 24e Maij 1723 des avonts is gestorven*. De rapen zijn gaar!

Dit is - volgens de aanklager - *eene moedwillige manslaggh van Ferdinandse aen de persoon van den voornoemde Ijmert van Melsen buijten eenige noodweer begaen, hetwelk in een land, daer Justitia vigeert, niet kan werden geleden, neen maar andere ten exempel met de dood behoort te worden gestraft!*

Dit alles is voor de heren rechters een intikkertje. Er is niet veel tijd nodig voor het proces en op 25 juni doen ze al uitspraak: zij *condemneren Ferdinandse omme gebragt te worden ter plaetse daer men gewoon is binnen Ameijde openbaere crimineele Justitie te doen ende aldaer andere ten exempel en afschrik gestraft te worden met den swaerde, dat er de dood na volgt; condemnerende boven dien den gevangene (Ferdinandse zit in het cachot in het stadhuis van Ameide!) inde kosten en misen van Justitie, ende verklaerde*

Wij approberen de voorenstaende Sententie, bevelen
ten spoedigsten de executie van dien. Gedaen op
onze Republiek Detmold den 27^{en} july 1723. ende
was getekend Simon Henrik Adolph G. Klippe
nog Laeger stons ter oronantie van Sijn Excellente
ende was getekent H: Van Dortmont op de Ruyter
stons dese Sententie is op den 27^{en} july 1723 tot be-
lijke executie gebracht ende was getekent
G. Bijlandt.

Het oordeel van de graaf: zo snel mogelijk executeren! (uit archief Camer van Justitie te Vianen).

sijne verdere goederen ten behoeve van zijn Excellentie geconfisqueert. Op 2 juli bevestigt de ambachtsheer vanuit Detmold in Duitsland het vonnis. Alles draait overigens om Ferdinandse; over de verwondingen van onze Jan Verdug horen we niets meer; 't zal wel meegevallen zijn...

Kort na die 2de juli zal de veroordeling wel publiekelijk zijn voorgelezen vanaf het bordes van het stadhuis! En er zal wel zoiets ingestaan hebben van: "Komt allen de 27ste juli op naar de Dam⁵!" Ik kan U een kleine indruk geven van die happening...

We vinden namelijk in de archieven een lijst met personen *dewelcke op Dinsdage den 27en Julij 1723 des morgens ten 10 ueren moeten comen voor 't stadhuijs om den Ring te sluijten wanneer Jan Ferdinands staet geexecuteert te worden*. Er worden 20 man opgeroepen, die verdeeld werden over 2 compagnieën, één onder leiding van Willem Damen, *Corporael*, en één onder leiding van Jacobus Verheij, eveneens in de rang van korporaal. In een hogere rang stonden nog de sergeanten Frans Hacken, Gerrit van Zijll en Jan van Alom met als *Assudant*⁶ Bastiaen Pinsen van der Aa. Ziet U het voor U: streng kijkende semi-militairen, een ring vormend om het schavot om de meute op afstand te houden, waarschijnlijk bewapend met een stok... En de beul? Wie zou die taak hebben volbracht? En wat is er met het hoofd van onze Jan gebeurd? Of is hij in de strop gehangen? Nee, we zullen het er maar op houden, dat alles beheerst en wars van uiterlijk vertoon is geschied... Termeiers waardig.

5 Die naam bestond toen nog niet.

6 Adjutant.

Mocht U op een dag op de Dam lopen, bedenk dan wel wat voor (on-)heilige grond U hier betreedt...

Van Eimert van Melsen weten we nog, dat hij op 26 augustus 1702 in de kerk van Ameide is gedoopt als zoon van Jan Theunisse van Melsen en Dirkje Eijmerden. Ten tijde van het bovenstaande gebeuren was hij dus 21 jaar oud.

Claas Vermaat, een wanhopige vader uit Tienhoven (1719)

Al vanaf de 16^e eeuw woonde er in Tienhoven veel leden van het geslacht Vermaat, ook wel: Vermaet of Vermaeth geschreven. De oudst bekende voorvader is Claes Jan Berntsz, die getrouwd was met Aeffken Aelbertsdr Vermaeth. De familienaam werd dus aangenomen via de lijn van de vrouw (wat overigens wel vaker gebeurde), die weer verder teruggaat in Tienhoven tot ene Jan Vermaeth, geboren voor 1465. Veel van de nazaten van Claes Jan Berntsz blijven in Tienhoven wonen, waar ze het beroep van landbouwer uitoefenden. Zo woonde er aan het einde van de 17de eeuw ene Claes Hermense Vermaet in Tienhoven. Hij huwde op 6 februari 1681 in Ameide MARRIGJE (ook: Matje of Maijken) Cornelisdr Ottelander, een vrouw stammend uit weer zo'n stevig in Ameide geworteld geslacht, namelijk dat van de Ottelanders. Uit het huwelijk tussen Claes en MARRIGJE werden verschillende kinderen geboren, o.a. Hermen (doop: 27-04-1690), Neeltje (doop: 21-12-1684) en MARRIGJE (doop: 06-03-1692). Over zoon Hermen gaat het volgende, trieste verhaal.

In mei 1720 richt vader Claes zich tot *de Edele Camere van Justitie tot Vianen*. Op dat moment is hij zelf *heemraat ende schepen der heerlijkheit Tienhoven*, een gezien man dus in de Tienhovense (en Termeise) samenleving. Oidmoedelijk geeft hij te kennen, dat *desselfs soon Hermen Vermaat tot des suppliant's⁷ ongemeene droefheit en hartseer soo verre buijten sijn sinnen geraakt is, dat men hem niet alleen, niet aan sijn selven of eijgen bestier langer kan laten, maar dat hij bij vlage soo verre buijten westen raakt, dat men tekenen van een rasende uijtsinnigheit ofte dolligheit aan hem bespeurt, soo dat men regtvaardige redenen van vreesen heeft, dat hij tot sodanige daden sal uijtspatten, die niet en sullen te remedieren sijn, doende niet anders dan schrikkelijk vloeken en drijven selfs soo verre, dat hij des suppliant's huijsinge aan brand steeken wil, noemende den suppliant sijn vader 'den ouden hont', 'den ouden schelm' en meer diergelijke woorden....* We zien hier een bijna radeloze, wanhopige vader, die zelf bang begint te worden van de razernijen van zijn zoon. Vader Claes ziet de situatie erger en erger worden, zodat hij *nootsakelijk bevaart sal moeten worden om alle onheijle voor te comen*. En aangezien hijzelf niet bevoegd is om zijn zoon op te sluiten, *soo keert den suppliant sig tot dese Edele Camere van Justitie met alle eerbiedigheit verzoekende, ten eijnde hem gepermitteerd worde sijn voorschreve soon in een Camer te bewaren, en sodanig opgesloten te houden, datter geen pericul⁸ van te wagen sij, ende den selven dan vervolgens te mogen brengen in sodanigen huijs 't welk tot bewaringe van kranksinnige menschen gedestineert is....* Wij praten in onze tijd over psychiatrische hulp, maar dat was in die tijd nog een vreemd woord. Verder vraagt vader Claes om toestemming de administratie over de goederen van zijn zoon te mogen voeren, totdat er een verandering in de situatie komt. Al op 1 juni geeft de *Camer van Justitie* een positief antwoord.

Om de aangekaarte kwestie te onderbouwen, heeft Claes twee inwoners van Ameide verzocht een *attestatie* in te dienen. Dit woord gebruiken wij vandaag nog in het kerkelijke verkeer (met attestatie overgaan naar een andere kerkelijke gemeente), maar vroeger werd dat woord algemener gebruikt en betekende het niets minder dan 'een getuigenverklaring' (getuigenis). Men kon dus mensen dringend verzoeken om een bepaalde verklaring af te leggen en deze dan te deponeren bij een notaris. Tegenwoordig zouden we zoiets waarschijnlijk vastleggen in een proces verbaal. In dit geval worden de Termeiers Adriaen van As, meester kleermaker, en Cornelis van Hattum, meester chirurgijn, bevraagd om een verklaring af te leggen. *Ten versoeke van Claas Vermaat, heemraad en schepen der heerlijkheit Tienhoven, vader van Hermen Vermaat, gewese secretaris van den dorpe van Rijswijk (!), hoe waar is, dat wij attestanten op woensdag laatstleden geweest zijnde de 29en Maij 1720 des smorgens ontrent ses uren sijn geweest op den Hogenwaart onder Tienhoven, ten huijse van den requirant (degene, die verzocht heeft om deze attestatie) wanneer aldaar mede was de voorschreven Hermen Ver-*

maat, wanneer wij attestanten doen ter tijd seer onderscheijdentlijk hebben gehoord, dat den voornoemden Hermen Vermaat in een groote verwoejtheijt onder het vloeken en sweren van grote en lasterlijke scheltwoorden jegens sijn vader requirant in desen uijtberste, seggende 'jou ouden hont, wat wederhout mijn, dat ik jouw huijs boven je kop niet aan brand en steek, je bent daar wel besitter van en je woontter in, maar je hebt maar een kleijn plaatsje daar je in woont en daar staat veel gelt op, maar dat het soo niet was, ik soude het huijs boven je kob afbranden'. Verder verklaren de mannen, dat het hun bekend is, dat zoon Hermen sig selven continueel aanstelt als een dol ende uijtsinnig mensch ende als niet wel bij sinnen sijnde. Vervolgens komen nog twee attestanten aan het woord: Fredrik van Kijzerswaard, de kleermakersknecht bij Van As(ch), en Hen(d)rik Groenevelt, schepen van Tienhoven. De kleermakersknecht komt niet verder, dan dat hij aanwezig is geweest bij het bezoek van zijn baas en van Van Hattum aan Vermaat en dat hij kan bevestigen wat die anderen hebben gehoord en gezien. Groenevelt verklaart, dat *hem volkomen bewust is ende tot meermalen gebleeken is, dat gemelden Hermen Vermaat sig selven continueel, en nog wel van desen avont heeft aangestelt als een dolrasend ende uijtsinnig mensch*. De attesten waren ondertekend op 31 mei 's avonds om 11 uur; er is klaarblijkelijk haast bij!

Het Utrechts tuchthuis, Tuchthuissteeg, Utrecht.

Zoals we al zagen werd besloten om Hermen uit huis te plaatsen; wellicht is hij overgebracht naar het Utrechtse Tuchthuis. Verdere details ontbreken bij dit familiedrama. Wel vinden we later bij een erfdeling vermeld, dat Hermen *uitlandig* is, een woord, dat vroeger gebruikt werd als men wilde aanduiden dat een persoon niet meer in de gemeenschap verkeerde en dus niet betekende, dat hij of zij in het buitenland woonde. Denk hier ook aan het verband met het woord 'ellendig'!

(wordt vervolgd)

7 indiener/schrijver van de brief.
8 gevaar.

Aan de vergetelheid ontrukt...

• Aan de vergetelheid ontrukt...

Medio november 1944 hebben in dit kerkgebouw opgebaard gestaan de Canadese engineer H.C. Magnusson en de Poolse paratrooper C. Gajewnik. Tijdens de slag om Arnhem zijn beide militairen bij het oversteken van de Nederrijn bij Oosterbeek op 26 september 1944 gesneuveld. Pas op 14 november zijn zij in Tienhoven uit de Lek geborgen en van hier uit in Gorinchem begraven.

ANWB Fonds

35279/001

Alice van Bekkum

In de edities 2004-III en 2004-IV van het Nieuwsblad zijn twee artikelen van Paul Will gepubliceerd over de dramatische gebeurtenissen, die zich medio november 1944 in de nasleep van de operatie "Market Garden" in Tienhoven hebben voltrokken. De inhoud van deze artikelen is mede gebaseerd op een nauwe samenwerking met mevrouw Alice van Bekkum, geboren in Giessendam nu wonend in Milsbeek. Zij heeft veel onderzoek gedaan naar de lotgevallen van de hierboven genoemde militairen, die tijdens "Operatie Market Garden" het leven lieten. In de afgelopen jaren zijn nieuwe feiten beschikbaar gekomen omtrent de door Paul Will beschreven episode. Op ons verzoek heeft Alice van Bekkum hiervan verslag gedaan.

Wilde u ook wel eens weten wat het verhaal is 'achter' deze tekst bij de ingang van de St.Nicolaaskerk in Tienhoven? Dat overkwam mijzelf toen ik in 2002 in Gorinchem bij de ingang van de Algemene Begraafplaats aan de Vries Robbéweg het bord zag over een oorlogsgraf. Een bord van de Commonwealth War Graves. En dat leidde uiteindelijk tot het bord in Tienhoven...Ik zal niet langer in raadselen spreken, maar u zo kort mogelijk verslag doen.

Nadat ik het graf van de Canadese militair H.C. Magnusson had gezien, heb ik met alle mogelijke middelen getracht te achterhalen hoe en waarom zijn graf in Gorinchem kwam. Ik hoorde dat hij gesneuveld was in de nacht van 25/26 september 1944 tijdens de evacuatie van de geallieerden die in Oosterbeek waren ingesloten door de Duitsers bij de slag om Arnhem. Magnusson en nog zes andere Canadese Engineers verdronken tijdens de overtochten in zogenaamde 'storm boats' die waren uitgerust met buitenboordmotoren. Bedoeld om materiaal zoals een jeep over een rivier te vervoeren. U moet zich voorstellen dat dit gebeurde onder zeer zware omstandigheden; in het pikkedonker, in de gietregen en onder spervuur van de vijand. De Engelse Engineers hadden alleen peddels, waardoor de Canadezen het grootste deel van zo'n 2.400 man, meest Britten en Polen, hebben geëvacueerd.

In die hectische actie moet ook de Poolse parachutist korporaal Czeslaw Gajewnik zijn verdronken; volgens een kameraad was de boot afgeladen met evacués en wilde hij bij zijn regiment blijven. Dus klemde hij zich aan de rand van de boot vast. Maar hij is nooit aan de overkant angekommen... Kunt u zich voorstellen dat de meeste militairen in die tijd niet konden zwemmen?

De roeiboot van veerman Janus van den Berg.

De Canadees en de Pool waren bijna twee maanden vermist. Totdat Adrie van den Berg en zijn vriend Hans van Straten iets in de rivier zagen drijven en met de roeiboot gingen kijken. Adrie was de zoon van Janus van den Berg, veerman van de pont Tienhoven-Jaarsveld, waarbij ook een roeiboot hoorde. In de dagen ervoor waren er zakken meel uit de rivier 'gevist'. In tijden van honger zeer welkom en de binnenkant was droog! Waarschijnlijk afkomstig van een paard en wagen die eerder langsgedreven waren.

Die maandag 13 november 1944 moesten de 11-jari-ge jongens tot voorbij het midden van de rivier roeien om te ontdekken dat het twee ontklede lichamen waren. Ze waren in slechte staat, zo erg dat de jongens besloten de touwen niet om de hoofden, maar om de lichamen te binden. Ze hadden, met de sterke stroming, al hun kracht nodig om terug te roeien.

Ter hoogte van de vroegere zalmvisserij 'De Koekoek' brachten zij ze aan land en waarschuwden vader Van den Berg. Die besloot de actie van de jongens niet te noemen toen hij aangifte deed bij de bezetter. De identificatieplaatjes waren gelukkig nog op de licha-

Hans van Straten in de Tienhovense kerk.

Document National Archives of Canada.

men aanwezig, waardoor hun namen te achterhalen waren.

Hans van Straten wist zich te herinneren dat de Duitse soldaat die bij hem thuis verbaal opmaakte bij het weggaan met z'n hoofd door de glazen deur liep! Adrie van den Berg vertelde dat hij de dag erna niet kon eten: "zo erg zagen de lichamen eruit".

De Duitsers gaven een timmerman opdracht twee kisten te maken, die van binnen met lood bekleed werden. Noodzakelijk bij slachtoffers door verdrinking.

De vader van Hans van Straten was koster in de St. Nicolaaskerk in Tienhoven. Hans weet nog precies waar die twee kisten in de kerk opgebaard hebben gestaan. Na twee dagen werden ze door de Duitsers weggevoerd en de jongens in Tienhoven hebben nooit geweten waar ze werden begraven.

Navraag leerde mij dat de Duitse Ortzkommmandant in Gorcum zat; hij heeft vermoedelijk opdracht gegeven de lichamen daarnaartoe te vervoeren.

Er waren ook enkele Duitsers aangespoeld; die zijn tegelijk begraven op het door de Duitsers in beslag genomen deel van de begraafplaats aan de Vries Robbéweg. Ik heb een vrouw gesproken die er tegenover woonde en als jong meisje deze begrafenis heeft gezien.

In de Canadese archieven staat Harold Magnusson te boek als 'overleden als krijgsgevangene'. Op 14 november... Dat moet berusten op een misverstand. Gezien de staat van de lichamen is dit onwaarschijnlijk. De Duitse archieven kunnen hierover geen helderheid verschaffen; het grootste deel daarvan is verbrand tijdens het bombardement van Potsdam.

OFFICIAL CANADIAN ARMY OVERSEAS CASUALTY NOTIFICATION			
NUMBER	G-53266	RANK	Sapper
		SERVICE UNIT	R.C.E. (GA)
NAME	MAGNUSON, Harold Cecil		
DATE OF BIRTH	21st	MONTH	April
DAY		YEAR	1922
		Date Enlisted:	19-6-42
MARITAL STATUS	Single		
		Religion:	United Church
NEXT OF KIN AS SHOWN ON R.F.M. 1, 2 & 3 RELATIONSHIP	Mother	NAME	Mrs. Emma Magnusson,
ADDRESS	33 Paddecoek Street, Saint John, N.B.	ADDRESS	D.A.B.
ADDITIONAL PERSON TO BE NOTIFIED		ADDRESS	
PARENTS NAME		ADDRESS	
(IF SOLDIER MARRIED OVERSEAS)			
AUTHORITY CAS. SIG. NO.	Canrecords - 7256A	H.Q.405-M-34,075	
CASUALTY DETAILS	Previously reported missing in action now officially reported died whilst P.O.W.		DATE date not stated
AMENDMENT AS TO DATE OF CASUALTY			
WESTERN EUROPEAN THEATRE OF WAR			
LAST WILL ATTACHED TO NOTIFICATION TO A. OF E.I.	MM YES/NO	M.F.M.S. ATTACHED TO NOTIFICATION TO A. OF E.I.	YES/NO
		O/S with R.C.E. 23 Fd Coy	DATE 5-4-45
		S/L2855	<i>Magnusson</i> OFFICER I/C F
	6		
COPY FOR DOCUMENT FILE			

De 'Oude Kerk' in Oosterbeek.

Tijdens hun kampeervakantie in Otterlo fietsten Paul Will en zijn vrouw naar de 'Oude Kerk' in Oosterbeek. In deze kerk van de 10^e eeuw werden tijdens Operatie Market Garden gewonde militairen opgevangen. Het is nu een pelgrimsplaats voor veteranen geworden.

Paul vertelde de rondleider, Henk Duinhoven, dat de kerk veel lijkt op die van Tienhoven. Waarop deze zei: "Tienhoven? Daar zijn twee slachtoffers van de slag om Arnhem geborgen uit de Lek."

Thuisgekomen wilde Paul daar meer over weten en zocht naar informatie. Hij stuurde een brief naar webmaster Richard Heus van de website www.war-graves.nl of hij er iets over kon vertellen.

Die stuurde de brief door naar mij en vroeg mij te reageren, omdat ik er intussen veel meer van wist. (Ik was met Richard in contact gekomen toen hij reageerde op mijn oproep in de Gorcumse Courant of iemand informatie over het oorlogsgraf had).

Dat wilde ik wel doen en nam contact op met Paul en vertelde hem over de resultaten van mijn zoektocht. Bijv. dat ik al contact had met familie van Magnusson in Canada. We spraken af dat ik naar Tienhoven zou komen. Dat gebeurde op 18 mei 2004 in de tuin aan de Lek bij de woonark van Wijna van den Berg. Die lag op de wal vlak bij de plaats waar de veerpont was geweest.

Daar ontmoette ik Adrie en Hans en gaandeweg het gesprek bleken zij de twee "jongens van 11" te zijn!

Ik kon het nog niet geloven, dat had ik niet verwacht. Thuisgekomen heb ik direct naar Canada gebeld om het nieuws te vertellen.

En daarna ging alles in een stroomversnelling...

Met webmaster Andries Hoekstra van de website www.marketgarden.com had ik al contact gezocht; wij hebben onze informatie met elkaar gedeeld. Toen ik een foto van Harold kreeg van zijn familie heb ik die aan hem doorgestuurd. Later kreeg ik een foto van tweelingzus Hilda, ook die ging naar Andries. Die gebruikte deze foto's tijdens de TV uitzending over de presentatie van zijn *database* in februari 2004. Later heeft hij de reporters van het programma Netwerk op het spoor gezet van mijn ontdekking van de twee 'jongens' en in augustus kreeg ik een telefoontje of ik daaraan mee wilde werken. Ze kwamen 11 augustus en vonden het een interessant onderwerp, alleen wilden ze wel dat iemand van de familie overkwam uit Canada. Het liefst hadden ze er ook familie van de Poolse militair bij; maar daar had ik (nog) niet naar gezocht.

Harold en Hilda Magnusson.

Het had nogal wat voeten in de aarde, de dochters van Harold's tweelingzus hadden namelijk geen paspoort. Er moest in korte tijd heel veel geregeld worden. Maar dat lukte wonderwel; ik had zelfs nog kans gezien een herdenking bij het graf te regelen.

We haalden de zussen zondag 12 september op van Schiphol, zij logeerden bij ons. Ze konden niet wachten tot we thuis waren om meteen alle spulletjes van Harold die hun moeder altijd in een doos bewaarde aan mij te laten zien. Zoals medailles, foto's, krantenknipsels, enz. Ze hadden zoveel te vertellen. Zoals: toen de tweeling te vroeg geboren was, gaf de dokter niet veel kans dat ze het zouden redden. Maar hun moeder voedde ze met een oogdruppelaar en zette ze in een schoendoos bij de kachel. Helaas mocht Harold maar 22 jaar oud worden... .

Zij lieten ook een oude foto van het veer zien.

Beelden van de TV-uitzending.

Postuum erbetoon

GORINCHEM - Ruim een halve eeuw wist eigenlijk niemand wie er precies begraven lag in het oorloggraf van de W. de Vries Robbéweg, maar dat is inmiddels veranderd. Maandagmiddag plechtigheid gehouden voor de in 1944 gesneuvelde Canadese militair Harold Cecil Magnusson. Met vlag- en muzikavertoon en twee mannen stilt. En speciaal voor de gelegenheid waren twee vrouwen vanuit Canada naar Gorcum gereisd, de dochters van Hilda Magnusson, Harold's tweelingzus. Ook aanwezig waren de twee mannen die de lichamen van Magnusson en een Poolse paratrooper in 1944 vonden in de Lek, toen ze beiden 11 jaar waren. Het verhaal van Harold Cecil Magnusson werd stukje bij beetje

bekend sinds de in Milsbeek woonachtige Alice van Bekkum haar oog liet vallen op het bordje 'Oorloggraf Gemeenbest' bij de ingang van de begraafplaats en gefascineerd raakte door de onbekende soldaat. Ze werd daarvoor bedankt door twee Canadese zusters, die door het speurwerk van de geboren Hardinxveldse de oom leerden kennen, waarover hun moeder hen vroeger wel eens verteld had. Beelden van de herdenking zijn vandaag (woensdag) te zien in het tv-programma Twee Yandaag. Komende dinsdag wordt overigens bij het Joods Monument aan het Melkpad de jaarlijkse herdenking gehouden. Deze plechtigheid begint om 19 uur.

FOTO GRAFFITI

Gorcumse Courant 15-09-2004 (Photo-Graffity).

De dag erna moesten wij al vroeg in Gorcum zijn voor de TV-opnames; eerst een interview en daarna op de begraafplaats. Na de lunch richting Tienhoven, eerst opnames in de kerk en daarna werden Adrie en Hans gefilmd bij de Koekoekswaard.

Toen Adrie daarna terugreed op de afrit naar de kerk, werkten de remmen van zijn scootmobiel niet en we konden de klap tegen de trap niet voorkomen. Gelukkig liep het goed af! Nadat we van de schrik waren bekomen, reden we naar Gorcum voor de herden-

king. Onderweg vielen de eerste druppels regen. 'De tranen van Hilda' zeiden we tegen elkaar.

De herdenking vond plaats in de stromende regen, een wonder dat de trompet en de doedelzak nog zo mooi klonken. Nadat ds. L. van Wingerden (oud-klasgenoot van mij) zijn overdenking had geëindigd, werden er kransen gelegd.

Terwijl ik zelf nog een dankwoordje sprak viel de geluidsinstallatie door te veel nattigheid uit. Dat heb ik

uitgelegd als een verwijzing naar die nacht op de Netherrijn. Ook toen regende het en de motor van de boot, waarin Harold zat, stopte in het midden van de rivier. Door: nat geworden bougies! Ze waren kansloos en kregen een voltreffer

Dat de padvinders actief betrokken waren bij de herdenking had een reden

Deze foto van Magnusson's graf werd in 1945 gemaakt door Hopman van den Berg van de Scouts in Gorcum. Hij stuurde via het Rode Kruis een brief

naar de ouders en vertelde dat hij ieder jaar met zijn scouts bloemen bij het graf zou brengen. Hij nam contact met mij op na de oproep in de krant en vertelde mij hierover. Hij had daarna een brief van de familie gekregen, maar die kon hij niet meer vinden. Dus wat schetst mijn verbazing toen de zussen die foto meebrachten, zonder begeleidende brief helaas.

Samen met zijn zoon kon de oude Hopman aanwezig zijn bij de herdenking en de zussen ontmoeten. De volgende dag werden wij verwacht in Tienhoven, nu voor de onthulling van het paneel door de nichtjes van Magnusson.

Maar eerst neem ik u nog even mee terug naar het bord...

Nadat Paul had gesproken over 'iets' te doen met de informatie over de twee militairen; heb ik voorgesteld een herinneringsbord op de kerkmuur te hangen. En ook kerkvoogd Blom benaderd. Dat resulteerde eind augustus in de aanvraag van een ANWB-paneel door de heer Daniels voor de Historische Vereniging. En met wat zachte drang kreeg men het voor elkaar om het nog op tijd af te leveren.

Adrie de Groot en Riet van Gelderen hadden een mooie Canadese vlag genaaid, waarmee het paneel bedekt was. De Canadese zussen Alison en Mary Ellen mochten dat onthullen in aanwezigheid van o.a. de burgemeester van Zederik. De gemeente heeft aan het paneel mee betaald.

Het bezoek van de zussen was gepland in de week van de 60^e herdenking van Operation Market Garden. Daar was een groot aantal veteranen voor naar de omgeving van Arnhem gekomen.

De vraag of ik ook familie van de Poolse militair had gevonden speelde door mijn hoofd. Een eerdere ontmoeting met Arno Baltussen van de Stichting Driel-Polen leidde ertoe dat ik hem vroeg hoe ik in die tijd eventueel een kameraad van Gajownik zou kunnen vinden. Hij stelde voor een foto met mijn oproep op te hangen in de kerk in Driel; daar was een tijdelijke tentoonstelling.

Ere-saluut aan het graf. Heinz Daniels filmt de plechtigheid, naast hem (onder de paraplu) Herman Weeda (Photo-Graffiti).

Czeslaw Gajewnik.

Zijn nicht Wanda bij het graf in Oosterbeek.

Foto van de situatie toen.

Een hele tijd later kreeg ik een telefoontje van een gastgezin in Doorwerth. Men vertelde dat een gast, Bolek Ostrowski, in de kerk zijn vriend had herkend. Hij had hem nooit meer gezien nadat ze boven Driel uit het vliegtuig waren gesprongen. En hij woont vlak bij Toronto in ... Canada. Ongelooflijk!

Toen ik hem sprak aan de telefoon heb ik eerst gezegd hoe blij ik was dat hij Engels sprak; daar herinnert hij mij nu nog wel eens aan. Vorig jaar is hij 93 jaar geworden; hij hoopt in september naar de herdenking in Driel te komen.

Bolek heeft later voor mij een familielid in Polen opgespoord. Helena, de oudste zus van Czeslaw Gajewnik, leefde toen nog en ik kon haar een foto van het graf sturen. Daar was ze heel erg blij mee. Via haar schoondochter kreeg ik een foto van Helena opgestuurd met de foto van het graf van haar broer in de hand, ze was toen al in slechte conditie en is later overleden.

September 2006 kwam schoondochter Wanda naar mij, zij was het eerste familielid dat het graf in Oosterbeek kon bezoeken. Communicatie gebeurde via een woordenboek. Zij kwam helaas niet op tijd om het bezoek van Bolek aan Tienhoven mee te maken.

Onlangs kreeg ik een afdruk van een document over de herbegravenis van Gajewnik, van Gorcum naar de oorlogsbegraafplaats in Oosterbeek. In 1946 werd op 21 augustus daarvoor toestemming verleend door de burgemeester van Gorcum.

Wanda bracht een stapeltje brieven mee die de ouders van Czeslaw na zijn dood kregen. Die waren geschreven in het Engels en nooit gelezen! Ik was de eerste die ze mocht lezen, heel ontroerend. Ze waren van een vriendin in Schotland waar de Polen werden opgeleid tot parachutisten. Ze schrijft dat hij niet teruggekomen is van de laatste missie en wacht in spanning bericht af.

Dat heeft ze nooit gekregen, ook al probeerde ze na de oorlog via het Rode Kruis de ouders van hem te vinden. Doordat haar adres van 1944 op de brieven stond kon ik haar vinden via de Historische Vereniging van Markinch. Ze was erg verbaasd en vertelde dat ze blij was dit verhaal eindelijk te kunnen afsluiten. In 2007 heb ik haar ontmoet: Bunty, het vriendinnetje van Czeslaw! Van zijn familie mocht ik haar de brieven teruggeven.

Poolse veteranen branden kaars bij gedenkbord

TIENHOVEN - Czeslaw Smyka en Bolek Ostrowski brandden vorige week donderdagmiddag beiden een kaars bij het gedenkbord aan de hervormde kerk in Tienhoven. De Poolse oorlogsveteranen, die vochten tijdens de operatie Market Garden in en rond Arnhem, eerden daarmee één van hun kameraden: Czeslaw Gajewnik. Hij was één van de twee soldaten die bij Tienhoven gevonden werd in de rivier en waarvoor twee jaar geleden een herdenkingsplaat in de kerk werd aangebracht. De twee Polen, die beiden in Canada wonen, waren in Nederland voor de onthulling van een monument van de stichting Driel-Polen. foto Geurt Mouthaan

Het Kontakt 21-09-2006. Rechts Bolek Ostrowski.

De lokale krant Glenrothes Gazette deed verslag; foto.G.G.

GEMEENTE TIENHOVEN										
Vlag	Nationaliteit	Naam en voornamen	Tuigsp. nummer	Nr. van het dienstnummer	Plaats	Adres	Opmerkingen	Opmerkingen	Opmerkingen	Tuigsp. nr.
		A.P. G.A. Jewnik		1918						
		G. 53266 Spr. H.G. Ma Gnusson								

Document: Archief Het Nederlandse Rode Kruis.

Tekst document:

A.P.G.A. Jewnik, 1918 Czeslaw, R Z 361 KAT
G. 53266 Spr. H.G. Ma Gnusson YNe. CDN

Bovenstaande personen zijn 13 november 1944 aangespoeld aan de Zalmvisserij "DE KOEKOEK" onder de gemeente TIENHOVEN (Z.H.) Per lijkst zijn ze 14 november d.a.v. overgebracht naar de Ned. Hervormde Kerk te Tienhoven (Z.H.). Vervolgens zijn ze overgebracht naar de gemeente Gorinchem, waar ze begraven zouden worden.

Aan de rechterzijde staat: Behalve de hiernevens vermelde personen zijn er gedurende de bezettingstijd in de gemeente Tienhoven (Z.H.) geen geallieerde militairen neergestort, aangespoeld, opgevischt of gevonden. De bijzonderheden, welke U wenscht, kan ik U helaas niet verstrekken. De opschriften voorkomende op hun nummerplaatjes zijn in hun geheel overgenomen. Verdere bewijzen, waaruit hun identiteit bleek, werden niet aangetroffen.

Tienhoven (ZH), 4 October 1945.

Wnd. Burgemeester J. Brouwers

66	A.P. G.A. Jewnik 1918 CZESLAW R Z 361 KAT
	G. 53266 SPR HG MA GNUSSON VNC. CDN
<p>Bovenstaande personen zijn op 13 November 1944 aangespoeld aan de de Koekoek onder de gemeente Tienhoven (ZH). Op 14 November 1944 zijn deze per lijkst overgebracht naar de Ned. Herv. Kerk te Tienhoven (ZH). Hierna zijn zij met drie eveneens in de Lek gevonden Duitsers overgebracht naar Gorinchem. Dit heeft plaats gehad op 16 November 1944. Volgens mededeling van J. van Straten Johz. worden zij daar begraven.</p>	

Document: Archief Zederik.

Document Bureau Rechtsherstel Gorinchem.

Bovenstaande personen zijn op 13 november 1944 aangespoeld aan de Koekoek onder de gemeente Tienhoven (ZH). Op 14 november zijn deze per lijkst overgebracht naar de Ned. Herv. Kerk te Tienhoven (ZH).

Hierna zijn zij met drie eveneens in de Lek gevonden Duitsers overgebracht naar Gorinchem. Dit heeft plaats gehad op 16 november 1944.

Volgens mededeling van J. van Straten Johz. worden zij daar begraven.

Deze informatie kwam, lang nadat de lichamen waren geborgen, boven water...

In Het Nieuwsblad van 2004 nr. 4 staat een foto afgebeeld van soldaten die een oude dame helpen in Best N.B.

Deze bracht de familie uit Canada mee, ze hebben altijd gedacht dat de linker soldaat Harold was. Dat zou dan de laatste foto zijn voor hij in september 1944 sneuvelde.

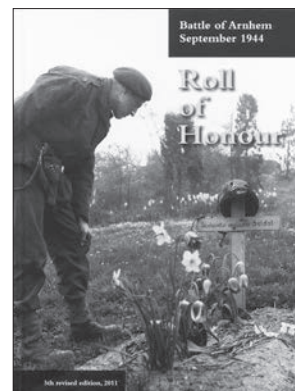

Tot ik van een veteraan hoorde dat dit geen Canadees uniform is. Later kwam het bericht dat de Canadese Engineers niet op dat moment in Best kunnen zijn geweest. Het moet dus een dubbelganger van Magnusson zijn op de foto.

De officiële Airborne herdenkingen vinden ieder jaar plaats rond 17 september, dat was het begin van Operation Market Garden. Zie www.airborne-herdenkingen.nl

Dan worden er kransen gelegd op het Polen-plein in Driel op de zaterdagmiddag. Daarna worden de zeven Canadese soldaten herdacht bij het Engineers Monument aan de Drielse Veerdijk. Dat staat op de plaats waar de 'storm boats' werden afgeladen van de trucks. Om daarna gedragen te worden over de dijk en door de uiterwaarden voor ze aan de evacuatie konden beginnen.

De vernieuwde uitgave van de 'Roll of Honour' is een prachtig boek waarin alle slachtoffers van de slag om Arnhem uitvoerig worden belicht. Ook Gajewnik en Magnusson komen uitgebreid aan bod (www.vriendenairbornemuseum.nl/roll_of_honour_2011.htm).

Cherry Prins uit Tienhoven heeft een mooi stukje geschreven over Czeslaw Gajewnik (www.vijfeeuwenmigratie.nl/verhalen/he-didnt-want-leave-his-team-shorthand).

September 2011 ontmoette zij een andere vriend van Gajewnik in de kerk in Driel. Het is de veteraan Stan Opalasz uit Amerika.

Rechts op het "Breeje Pad" lag in de hoek de "Kruytenbogerd", eigendom van de familie Kruyt. Verder op rechts de kersenboomgaard van de familie Van der Leeden, met aan de achterzijde een doornhaag, en op het eind de kersenboomgaard van de familie Van Staveren.

Al deze kersenboomgaarden lagen op Tienhovens grondgebied, maar waren bereikbaar vanuit Ameide. In Tienhoven de kersenboomgaard van Slot Herlaer en om de kerk heen de kersenboomgaard van Francien Middelkoop, ook wel "Potrecht" genoemd. Later verkocht aan de familie Bouwmeester, met de ingang naast het huis van de familie Nomen, nu een leegstaand boerderijtje voor de nieuwe huizen. Verderop in Tienhoven de boomgaard van Kees Wink. Opvolgend de kersenboomgaard van Klaas Buijserd, en daarna de "Piramidebogerd" van Teunis de Jongh. De laatste bogerd was van Griet de Hoop.

Bij de bekende familie Verheij uit Ameide is een lijst bewaard gebleven van gepachte kersen door Jacobus Verheij vanaf 1904 tot 1962. Op de zaal van "t Fortuin" van de familie Diepenhorst werden in het voorjaar de kersenboomgaarden verpacht aan de hoogst biedenden. De zaal was propvol, zelfs op de trap, door bieders, kersenplukkers en nieuwsgierigen uit Ameide, wat een spannende middag gaf. De eerste die afmijnde was de trendzetter voor de prijzen

van de andere boomgaarden. Er was zeker concurrentie onder elkaar, maar ook saamhorigheid; verschillende families werkten samen om de grote arbeid die eraan kwam in de kersentijd te verdelen. Er kon in de kersentijd veel verdiend worden, maar ook konden de kersen verhagelen; bij warm broeierig weer was het ook een verloren kersentijd. Met de komst van het carbidkanon om de spreuwen te verjagen, werd ook een deel van de kinderen verjaagd, omdat ze bang waren voor de harde knallen. De kersentijd heeft geduurd tot omstreeks 1965, de "Doornakker" is in 1966 gerooid. Andere boomgaarden in Tienhoven en de boomgaard van Van Staveren waren al eerder gestopt.

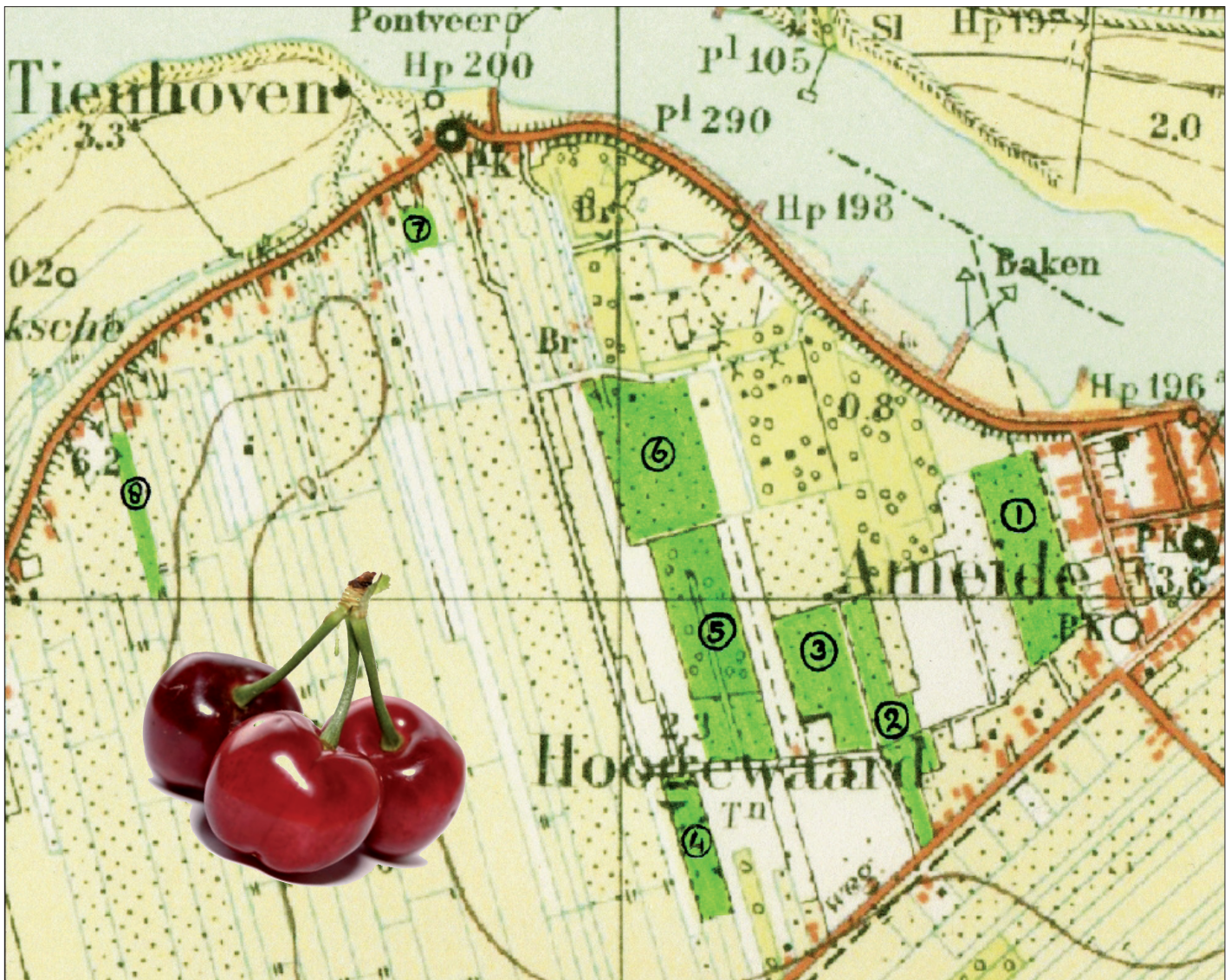

Om dit gebeuren nog eens in onze beleving terug te laten komen, organiseert de Historische Vereniging later dit jaar een expositie over de vroegere plaatselijke kersenboomgaarden.

Een hartelijke groet en tot in de kersentijd,
Krijn van der Ham

1910 De kersenplukkers poseren graag voor de fotograaf. De kerserbogerd, gelegen aan de Burggraaf in Meerkerk, werd dat jaar gepacht door Jacobus Verheij uit Ameide. 3e van links is Leendert, de klompenmaker uit de Molenstraat (Brouwerij).

Locatie kersenboomgaarden rondom Ameide en Tienhoven

1. "Langebogerd"
(eigendom van familie Boetselaar)
2. "Doornakker"
(eigendom van familie Vaillant)
3. "Kruytebogerd"
(eigendom van familie Kruyt)
4. "Van Staverenbogerd"
(eigendom van familie Van Staveren)
5. "Bijtenbogerd"
(eigendom van Van der Leeden)
6. "Slotbogerd"
(eigendom van Slot Herlaar)
7. "Potrecht"
(eigendom van Francien Middelkoop)
8. "Piramidebogerd"
(eigendom van Teunis de Jongh)

Ameide, 6 Juni. De groote kersenverpachtingen hebben alhier plaats gehad. De opbrengst uit 8 boomgaarden onder Jaarsveld, Tienhoven en Ameide is geweest f 2314 tegen f 1923 voor 7 boomgaarden in het vorige jaar. De prijs wordt geschat op 6 cents per kilo aan den boom; de boomen zijn goed beladen, doch hebben tengevolge van de aanhoudende droogte vele vruchten laten vallen.

De kersenboomgaarden nu alle geopend

Thans zijn alle kersenboomgaarden voor het publiek open gesteld. Reeds velen kwamen per auto en rijwiel naar Ameide, voor een bezoek aan de boomgaarden. Vooral de boomgaarden, die rond om het slot Herlaar liggen, trekken veel bezoekers, die gelijktijdig een rondwandeling maken, door de mooie lanen van het slot, die nu voor het publiek opengesteld zijn. Zoals bekend, komen ook ieder jaar enkele salonboten uit Rotterdam naar Ameide met een groot aantal passagiers.

Uit de Nieuwe Gorinchemse Courant:

- 9 juni 1880
- 1 juli 1953

Johan Wolfert van Brederode, heer van Ameide

*Johan Wolfert van Brederode trouwde twee keer.
Op 19 juni 1619 trad hij in hij huwelijk met Anna
Johanna van Nassau-Siegen (1594-1636). Het
huwelijk werd gesloten op het slot Broich bij Mülheim
aan de Ruhr. Zij kregen twaalf kinderen, waarvan
twee zonen en vier dochters dood geboren zijn.
Op 11 februari 1638 trouwt hij met Louise Christine
van Solms-Braunfels (1606-1669). Het huwelijk werd
gesloten in 's-Gravenhage. In dit huwelijk werden acht
kinderen geboren.*

Rechtsboven: Kasteel Batenstein-Vianen, schilderij van Jan van Goyen ca. 1630.